

COLLOQUIUM-UL DE VARĂ DE LA SAHARNA

Descoperiri vechi și abordări noi

în arheologia epocii fierului
din spațiul tiso-nistean

Saharna, 28 iulie - 31 iulie 2022

SAHARNA SUMMER COLLOQUIUM

Old discoveries and new approaches

to the Archaeology of the Iron Age
in the Tisa-Dniester area

Saharna, July 28th - July 31st 2022

PROGRAM & REZUMATE

Comitetul organizatoric:

Aurel Zanoci (Universitatea de Stat din Moldova)

Mihail Băț (Universitatea de Stat din Moldova)

Victor Dulgher (Universitatea de Stat din Moldova)

Sergiu Serbinov (Universitatea de Stat din Moldova)

Vladimir Chitic (Universitatea de Stat din Moldova)

Comitetul științific:

Eugen Sava, dr. hab.

Muzeul Național de Istorie a Moldovei,

 0000-0002-2811-4208

Aurel Rustoiu, dr. hab.

Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, România,

 0000-0001-7033-1866

Sorin Cristian Ailincăi, dr.

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea, România,

 0000-0002-6936-1942

Aurel Zanoci, dr.

Universitatea de Stat din Moldova,

 0000-0002-3236-7582

Vasile Iarmulschi, dr.

Universitatea Liberă Berlin, Germania,

 0000-0002-9013-1973

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

„Descoperiri vechi și abordări noi în arheologia epocii fierului din spațiul tiso-nistrean”, colocviu de vară (2022; Saharna). Descoperiri vechi și abordări noi în arheologia epocii fierului din spațiul tiso-nistrean = Old discoveries and new approaches to the Archaeology of the Iron Age in the Tisa-Dniester area: colloquium-ul de vară de la Saharna: Program & Rezumate, Saharna, 28 iulie – 31 iulie 2022 / comitetul organizatoric: Aurel Zanoci [et al.]; comitetul științific: Eugen Sava [et al.]. – Chișinău; Saharna: S. n., 2022 (Bons Offices). – 30 p.: fot. – (Saharna Summer Colloquium, ISBN 978-9975-87-746-6).

Antetit.: Univ. de Stat din Moldova, Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”. – 40 ex.

ISBN 978-9975-87-998-9.

903/904“638”(082)

D 34

Foto copertă: Fragment de ceașcă, descoperit la Saharna „Țiglău” (foto M. Băț)

Publicație editată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Să rămâneți uniți!

IN MEMORIAM MAGISTRI NOSTRI ET AMICI

Ion Niculiță
(1939-2022)

Joi, 28 iulie 2022 / Thursday, July 28th, 2022

9.00-19.00

Sosirea și înregistrarea participanților / Arrival and registration of participants

20.00

Cina / Dinner

Vineri, 29 iulie 2022 / Friday, July 29th, 2022

8.00

Micul dejun / Breakfast

9.00-9.30

Deschiderea lucrărilor Colloquium-ului de vară. Cuvinte de salut / Opening of the Summer Colloquium. Welcoming addresses

9.30-11.00

Comunicări / Presentations

Moderator / Chair: Valeriu Sirbu

■

Aurel Zanoci

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Vladimir Chitic

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Situl arheologic Soloncenii „Hlinaia”: revenire la valorificare și cercetare

1

■

Sorin-Cristian Ailincăi

(Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea, România)

Răzvan Cernamoriți

(Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea, România)

Vestigii de la sfârșitul mileniului II – începutul mileniului I a. Chr. la Ostrov–Piatra Frecăței (jud. Tulcea)

2

3 **Până unde mă va duce capul... O abordare interdisciplinară a unui caz de deformare craniană de tip Tumpline**

■
Angela Simalcsik

(Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov” Academia Română - Filiala Iași, România)

Mihail Băț

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

4 **Geoarchaeological investigations in Horodiște-Țipova, Rezina Rajon (2019-2021)**

■
Daniel Scherf

(Berlin, Germany)

■
Aurel Zanoci

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Victor Dulgher

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

5 **Istoria unui sit arheologic din satul Păpăuți, raionul Rezina, ignorat de arheologi**

11.00-11.30

Pauză de cafea / Coffee break

11.30-13.30

Comunicări / Presentations

Moderator / Chair: Sorin Cristian Ailincăi

■
Denis Topal

(Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova)

Mihail Băț

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

6 **Cazan scitic în cetate getică: o descoperire din 2002 de la Saharna Mare**

■
Andrei Corobcean

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Sergiu Matveev

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

7 **Probleme de interpretare a biritualismului în culturile getică și Sântana de Mureș - Cerneahov**

- **Robert Daniel Simalcsik**
(Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov” Academia Română - Filiala Iași, România)
Caracterizarea tipologică a unui grup de sciți descoperiți în tumulii de la Crihana Veche (raionul Cahul, Republica Moldova) 8

- **Denis Topal**
(Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova)
Tumulul scitic nr. 5 de la Dubăsari după 40 de ani 9

- **Vitalie Sochircă**
(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)
Tatiana Nagacevski
(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)
Roci prezente în stratul cultural aferent epocii fierului în siturile arheologice din microzona Saharna 10

- **Sergiu Serbinov**
(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)
Cuptoare/instalații pentru reducerea minereului de fier descoperite în siturile din sec. IV-III a. Chr. în silvostepa pruto-nistreană 11

- 13.30
Prânzul / Lunch

- 15.30-16.45
Comunicări / Presentations

- Moderator / Chair: Denis Topal**

- **Dragoș Măndescu**
(Muzeul Județean Argeș, Pitești, România)
Mihai Constantinescu
(Institutul de Antropologie „Francisc Rainer”, Academia Română, București / Universitatea din București, România)
Înmormântări din a doua epocă a fierului la Cetățeni (jud. Argeș) 12

- **Vasile Iarmulschi**
(Universitatea Liberă Berlin, Germania)
Pirogov – o necropolă de tip Zarubincy din regiunea Niprului Mijlociu 13

14

■

Valeriu Sîrbu

(Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România)

Piese dacice inedite din dava de la Barboși

■

Mihai Constantinescu

(Institutul de Antropologie „Francisc Rainer”, Academia Română, București / Universitatea din București, România)

Costin Șendroi

(Institutul de Antropologie „Francisc Rainer”, Academia Română, București, România)

15

Înmormântările din perioada La Tène clasică de la Buridava, Ocnița, jud. Vâlcea

■

Michael Meyer

(Universitatea Liberă Berlin, Germania)

Octavian Munteanu

(Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova)

Vasile Iarmulschi

(Universitatea Liberă Berlin, Germania)

Torben Schatte

(Universitatea Liberă Berlin, Germania)

16

Cu privire la fibulele de schemă La Tène târziu din spațiul pruto-nistean16.45-17.15**Pauză de cafea / Coffee break**17.15-18.30**Comunicări / Presentations****Moderator / Chair: Andrei Corobcean**

■

Sebastian Matei

(Muzeul Județean Buzău, România)

17

Podoabe și piese de port dacice din argint descoperite pe valea Buzăului

■

Iosif Vasile Ferencz

(Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, România)

Dorel Micle

(Universitatea de Vest, Timișoara, România)

Florin Marius Cazan

(Asociația Pro Corvina, Ardeu, România)

18

Patrimoniul arheologic provenind de la Ardeu. Descoperiri vechi și abordări noi

■

Aurora Pețan

(Centrul de Studii al Fundației Dacica, Alun, România)

De la schițele lui C. Daicoviciu la LiDAR. Noi puncte de vedere cu privire la cetatea dacică de la Costești-Blidaru

19

■

Vlad Vornic

(Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova)

Sergiu Matveev

(Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Problema apartenenței etnice a purtătorilor „grupului cultural Etulia” în istoriografie

20

20.00**Cina / Dinner****Sâmbătă, 30 iulie 2022 / Saturday, July 30th, 2022**7.30**Micul dejun / Breakfast**8.00-17.00**Documentare de teren în regiunea Nistrului Mijlociu / Documentary trip in the Middle Dniester Region**19.30**Cina / Dinner****Duminică, 31 iulie 2022 / Sunday, July 31st, 2022**7.30**Micul dejun / Breakfast****Plecarea participanților / Departure of the participants**

Situl arheologic Solonceni „Hlinaia”: revenire la valorificare și cercetare*

CZU: 903.4"652":902.2(478-22)

Aurel Zanoci 0000-0002-3236-7582

Vladimir Chitic 0000-0003-1950-2820

Situl arheologic „Hlinaia” se află la cca 2,3 km nord-vest de satul Solonceni, raionul Rezina și este amplasat pe un promontoriu, format de două râpi adânci, care se unesc într-un defileu ce duce până la fluviul Nistru. Așezarea a fost descoperită în anul 1947 de către T. Passek, iar în 1952-1953, A. Meliukova, a investigat prin săpături arheologice o suprafață de 900 m². Ca urmare, au fost identificate mai multe structuri arheologice, precum și artefacte, pe care autoarea le atribuia la două niveluri de locuire – din sec. VII-VI a. Chr. și sec. IV-III a. Chr. Ulterior, de valorificarea materialelor de la Solonceni „Hlinaia” s-a ocupat M. Kașuba, care, la rândul său, a reușit să identifice cinci niveluri de locuire: Holercani-Hansca, Cozia-Saharna, Basarabi-Șoldănești, hallstattian târziu și getic, atribuindu-le fiecăruia dintre ele mai multe structuri arheologice, precum și artefactele respective. Atât A. Meliukova, cât și M. Kașuba localizau așezarea în partea de sud-est a promontoriului, acolo unde au fost realizate săpăturile arheologice.

În toamna anului 2021, echipa de cercetare de la Universitatea de Stat din Moldova a realizat la situl Solonceni „Hlinaia” o serie de prospecțiuni aeriene, precum și cercetări de suprafață. Ca urmare, s-a stabilit că suprafața așezării este mult mai mare decât s-a considerat anterior, fiind estimată la cca 10 ha, iar rezultatele prospecțiunilor aeriene, coroborate cu ortofotoplanurile regiunii, par să indice prezența anomaliilor provocate de urmele unor amenajări defensive. Această ipoteză urmează a fi verificată în viitor prin cercetări geofizice.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Vestigii de la sfârșitul mileniului II – începutul mileniului I a. Chr. la Ostrov–*Piatra Frecăței* (jud. Tulcea)

CZU: 903.02"639":902.2(498.8)

Sorin-Cristian Ailincăi 0000-0002-6936-1942

Răzvan Cernamoriți 0000-0002-9067-4441

Situl de la Ostrov–*Piatra Frecăței* (jud. Tulcea) este cunoscut mai ales datorită cetății Beroe și necropolelor romane, romano-bizantine (sec. II-VII) și medievale timpurii (sec. X-XII), cercetate și publicate de Petre Aurelian în anii '50-'70 ai secolului trecut. Mult mai puțin cunoscute sunt vestigiile preistorice (cultura Hamangia, perioada timpurie a epocii bronzului, cultura Noua, cultura Babadag, perioada târzie a primei epoci a fierului, a doua epocă a fierului), menționate doar sumar în primul volum *Din Istoria Dobrogei* și reluate ulterior, parțial, de Bernard Hänsel sau Gavrilă Simion. Prezentarea noastră are ca scop analiza unui lot de materiale descoperite atât în zona necropolelor, cât și a cetății. Acestea pot fi atribuite culturilor Noua și Babadag și provin atât din cercetările mai vechi (1958-1976), cât și din timpul săpăturilor mai recente (1997-2002). Fragmentele ceramice provenite din săpăturile mai vechi au fost descoperite în stratul arheologic (informații preluate din marcajul existent). În cele câteva articole dedicate cercetărilor de la *Piatra Frecăței*, Petre Aurelian nu menționează nicio amenajare de locuire preistorică. Este posibil ca acestea să fi fost distruse de structurile funerare antice sau să nu fi fost cercetate. În cursul cercetărilor efectuate în anul 1999 în cetatea Beroe, la baza stratului de locuire antic au fost investigate și patru gropi care conțineau ceramică decorată în stil Babadag. Dintre acestea, gr. 2 conținea și fragmente ceramice specifice culturii Noua. Această situație ridică problema unei posibile contemporaneități dintre cele două manifestări culturale, cel puțin pe linia Dunării. Supraviețuirea unor elemente specifice culturii Noua până la începutul mileniului I a. Chr. este greu de argumentat, însă datele ^{14}C de la Jijila–*La Grădini* sau Vânători–*La Jolică* par să susțină existența la Dunărea de Jos, la sfârșitul mileniului II a. Chr., a unei varietăți de comunități umane, cu tradiții diferite.

Până unde mă va duce capul...

O abordare interdisciplinară a unui caz de deformație craniană de tip Tumpline*

CZU: 903:572.08"6383":902.2(478-22)

Angela Simalcsik

 0000-0001-8639-3535

Mihail Băț

 0000-0001-6642-2888

Subiectul principal al studiului este un bărbat adult, cu vârsta biologică de cel puțin 60 de ani. Scheletul său a fost descoperit, în anul 2019, în perimetrul sitului arheologic Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, într-o groapă cu catacombă, numită convențional mormântul nr. 3. Individul era orientat pe direcția nord-sud, fiind depus în poziție ghemuită pe partea dreaptă. Conform datelor radiocarbon obținute în urma calibrării, descoperirea este plasată în intervalul 931-807 BC (= 2725±35 BP)”, fiind atribuită culturii Cozia-Saharna din perioada timpurie a epocii fierului.

La începutul analizei antropologice, acest individ părea obișnuit, cu patologii caracteristice unui adult bătrân – carii, abcese, căderi dentare produse *antemortem*, uzură dentară accentuată, osteoartrită degenerativă avansată, hernie intervertebrală și modificări asociate efortului fizic îndelungat și suprasolicitant.

Primul aspect care ne-a determinat să realizăm că avem în față un caz interesant a fost prezența unor reacții periosteale pe tibii și rotule și a unor modificări de structură ale matricei osoase pe femurul stâng, cel mai probabil, cauzate de o infecție microbiană post-traumatică (*Staphylococcus aureus* și/sau *Streptococcus* sp.).

Un alt aspect, care constituie, de altfel, subiectul acestei comunicări, este prezența unei particularități aparte, rar semnalată în literatura de specialitate, – deformația craniană neintenționată „de tip Tumpline”, numită și „deformație post-coronală”, identificată printr-o depresiune biparietală, situată imediat după su-

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

** Informație inedită (© PADEF).

tura coronală. Această modificare apare frecvent sub influența unor factori mecanici, fiind asociată cu anumite activități fizice intense și constante din perioada copilăriei, adolescenței și maturității.

Care sunt modificările arhitecturale ale craniului în cazul individului înhumat în catacombă? Ce tipuri de activități fizice ar fi putut determina apariția deformării de tip Tumpline? Cum se asociază deformația de tip Tumpline cu alte modificări scheletice? Studiul își propune o cursă bibliografică privind cazuistica acestui tip de deformare craniană.

Geoarchaeological investigations in Horodiște-Țipova, Rezina Rajon (2019-2021)

CZU: 902.03"638":902.3(478-22)

Daniel Scherf 0000-0001-8521-9762

Since 2019 a German-Moldovan research cooperation was established to investigate the large Iron Age settlement of Horodiște-Țipova using geoarchaeological methods. In addition to questions of settlement and cultural development, the focus is on landscape and climate changes and land use strategies in the settlement agglomeration and the middle Dniester region. In addition to the collection of extensive scientific data sets, the results are merged with the archaeological, climatological and botanical data in a GIS to be able to correlate and evaluate them comparatively. The results obtained will then be compared with data on a regional and supra-regional level to integrate the statements made into a larger, cultural and landscape-historical context. The investigations conducted so far have been non and minimally invasive and have already yielded promising findings, which will be examined in more detail and further developed in a research project that has been applied for.

In addition to general information on the location and the cultural-historical context of the large settlement, the lecture will give an overview of the undertakings carried out so far and their results. The entire spectrum of methods used so far, including excavation, UAV imaging, geomagnetics and drilling, will be presented. Finally, an outlook on the planned further procedure and the targeted investigations for 2022 will be given.

Istoria unui sit arheologic din satul Păpăuți, raionul Rezina, ignorat de arheologi*

CZU: 903-033.64"652":902.2(478-22)

Aurel Zanoci 0000-0002-3236-7582

Victor Dulgher 0000-0002-9024-4599

La începutul anului 2022, în depozitul de ceramică al Muzeului Național de Istorie a Moldovei a fost descoperită o cutie din placaj, în care se aflau 60 de fragmente de ceramică și o scrisoare în limba rusă¹. Cutia s-a dovedit a fi un colet poștal, expedit în anul 1984 la Academia de Științe a RSSM, Sectorul de Arheologie, de către locuitorul satului Păpăuți, raionul Rezina, Iosif Gonciar. Iar prin scrisoare se adresa cu rugămintea de a stabili vârsta pieselor, descoperite în grădina lui. În urma analizei materialelor din cutie, s-a constatat prezența a 28 de fragmente de ceramică din prima epocă a fierului, 16 fragmente de ceramică getică, un fragment de amforă grecească și 15 fragmente de ceramică medievală (sec. XV-XVI, XVII-XVIII).

În primăvara anului 2022, echipa de cercetare a Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” s-a deplasat în satul Păpăuți, cu scopul de a identifica situl din care proveneau materialele arheologice, expediate de Iosif Gonciar. Grație sprijinului primarului localității Oleg Stoler, s-a reușit accesul pe terenul agricol, care aparținuse familiei Gonciar. Acesta se afla la marginea de nord a satului, pe malul înalt și abrupt al râului Ciorna. În urma cercetărilor pe o suprafață de cca 150×80 m, s-a reușit colectarea unei cantități considerabile de fragmente de ceramică, prin care s-a confirmat încadrarea cronologică a sitului, făcută preventiv, în baza materialelor din coletul poștal.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

** Mulțumim și cu această ocazie domnului Sergiu Bodean pentru amabilitatea de a ne transmite pentru analiză și valorificarea artefactelor din cutia depistată în depozit.

Cazan scitic în cetate getică: o descoperire din 2002 de la Saharna Mare*

CZU: 903.23:902.2(478-22)

Denis Topal 0000-0002-8586-4427

Mihail Băț 0000-0001-6642-2888

În anul 2002, în secțiunea nr. 4, trasată în partea centrală a cetății Saharna Mare, raionul Rezina, a fost descoperit un fragment de la un vas confecționat din bronz, ce avea pereții groși și purta urme de ardere, fiind considerat drept o buză de vas (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 179, fig. 145/5). La o examinare mai atentă, s-a dovedit că acest artefact reprezintă un fragment de la picioarușul unui cazan scitic. Diametrul reconstruit al părții inferioare este de peste 20 cm, ceea ce face ca acest exemplar să se asemeze cu unul dintre cele mai mari cazane din regiunea de vest, găsit la Iacobenii, a cărui înălțime (excluzând mânerele verticale) era de aproape jumătate de metru. Cazanele scitice din bronz din spațiul vestic sunt concentrate în trei regiuni principale: Bucovina – Podolia – Prut, Nistrul de Jos și Dunărea de Jos. Există o diferență semnificativă cronologică între grupul de sud (stepă, Dunărea de Jos – Nistrul de Jos) și cel de nord (silvostepă, Bucovina – Podolia – Prut), în cadrul căruia cazanele sunt cunoscute încă de la mijlocul secolului al VII-lea a. Chr. Cazanele turnate din bronz pătrund în sud două secole mai târziu, precum și complexele funerare „războinice”, care apar în regiunile de stepă din spațiul vestic nu mai devreme de mijlocul secolului al V-lea a. Chr. În a doua jumătate – sfârșitul secolului al V-lea a. Chr. este datată și majoritatea complexelor cu cazane de bronz. Probabil, și descoperirea din cetatea getică de la Saharna Mare aparține acestei perioade.

* Cercetare realizată în cadrul proiectelor 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogălnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” și 20.80009.0807.43 „Patrimoniul muzeal și memoria istorică: cercetare, interpretare, prezentare”.

Probleme de interpretare a biritualismului în culturile getică și Sântana de Mureș - Cerneahov*

CZU: 904:008(398.2)''637/638''

Andrei Corobcean

 0000-0002-9886-301X

Sergiu Matveev

 0000-0001-8515-2852

Cercetarea riturilor funerare, deseori, a generat în istoriografie controverse legate de apartenența etnică a purtătorilor culturilor arheologice. Unul dintre exemplele clasice în acest sens a fost absolutizarea frecventă a practicării incinerăției pentru comunitățile getice, în raport cu cele ale sciților, care practicau înhumăția. Prezența biritualismului, a înhumăției ori a incinerăției, cu predominarea celei din urmă, constituia, în viziunea unor cercetători, o regulă pentru comunitățile locale, începând cu finalul epocii bronzului și până în epoca La Tène. Obicei care, conform acelorasi autori, nu ar fi fost influențat de alte comunități, astfel fiind subliniată continuitatea acestui fenomen. În același context, trebuie de remarcat faptul că în secolele VI-V a. Chr. practicarea biritualismului la comunitățile traco-getice cedează în fața incinerăției, care în secolele IV-III a. Chr. predomină în mod clar. Însă, ținând cont de faptul că în unele cazuri mormintele prezintă dovezi clare de intervenții repetate, explicate, probabil, prin activități rituale de după înhumare, probând în favoarea practicării unor reînhumări, alături de practicarea biritualismului. Astfel, au apărut noi concepții referitoare la existența unor practici funerare prelungite, care înlocuiesc delimitarea celor două rituri cu ideea despre succesiunea lor. În același fel a fost interpretat biritualismul și pentru delimitarea componentelor etnice în cultura Sântana de Mureș - Cerneahov. Ipoteza despre caracterul exclusiv al incinerăției la geți a determinat răspândirea ideii despre asocierea mormintelor de incinerăție din arealul culturii Sântana de Mureș - Cerneahov cu populația germanică și cea tracică, iar componentei sarmatice îi revenea înhumăția. Recunoașterea biritualismului ca trăsătură proprie comunităților getice ar pleda în favoarea existenței unei componente locale în cultura Sântana de Mureș - Cerneahov, dar nu pentru exclusivitatea elementului etnic sarmatic, care ar fi practicat ritualul înhumăției.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogălnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Caracterizarea tipologică a unui grup de sciți, descoperiți în tumulii de la Crihana Veche (raionul Cahul, Republica Moldova)

CZU: 903.5:902.2(478-22)

Robert Daniel Simalcsik 0000-0001-5582-8217

În campaniile de săpături arheologice, efectuate de-a lungul câtorva ani în zona Crihana Veche, au fost cercetați mai mulți tumuli. Movelele adăpostesc morminte de inhumație atribuite de către arheologi populațiilor scitice. Aceste morminte au fost cercetate și publicate în articole interdisciplinare. În prezentarea noastră, detaliem aspectele tipologice ce-i caracterizează pe sciții deshumati din necropola tumulară de la Crihana Veche.

În urma reanalizării scheletelor, se face remarcat faptul că aceștia, fără niciun fel de abatere, au segmentul cefalic doliocran. De asemenea, ei însumează trăsături comune de tip proto-europoid, definite prin robusticitatea scheletului postcranian, a taliei mari și a elementelor remarcate la nivel cranian, precum prezența, în aproape toate cazurile, a torusului supraorbital și a feței de tip leptoprosop. Unele trăsături ne fac să credem că aici este posibil să fie prezente și elemente est-europoide. Robusticitatea scheletului și forma doliocrană a segmentului cefalic este comună și pentru tipul antropologic nordoid, dar știind faptul că originea acceptată de către istorici a sciților este zona Asiei Mici, tipologia specific nordoidă este mai puțin probabilă. Sciții considerați a fi cei despre care ne vorbește Herodot și îi descrie ca pe un singur popor, împărțit în diferite triburi – fermieri sciți, plugari sciți, nomazi sciți, sciți regali, numiți și „socoloți”, sunt de rasă indo-iraniană. Aceștia pot fi amestecați, într-o oarecare măsură, și cu alte neamuri asiatice.

Mai degrabă, tindem să credem că tipologia lor se amalgamează cu cea a populațiilor de tip Iamnaia, ale căror teritorii le-au ocupat și care, la rândul lor, se caracterizează prin robusticitate crescută și doliocranie.

Tumulul scitic nr. 5 de la Dubăsari după 40 de ani*

CZU: 903.5:902.2(478-22)

Denis Topal

 0000-0002-8586-4427

Grupul tumular de la Dubăsari a fost cercetat de către expediția lui N.A. Chetraru pe parcursul anilor 1980-1983 și 1985-1987 (șapte campanii). Acest grup este format din două necropole: cea de sud-vest (I) este situată între Pohrebea și Dubăsari, iar cea lălaltă, de nord-est, – între Goianul Nou și Crasnîi Vinogradari. În total au fost excavați 41 de tumuli, dintre care unul a fost construit în epoca eneolitică, în a doua jumătate a mil. IV a. Chr., 17 – în epoca timpurie a bronzului, de către purtătorii culturii Iamnaia, în mil. III a. Chr., unul – la sfârșitul mil. II a. Chr. (cultura Belozerka) și 21 – în epoca scitică, sfârșitul sec. VI - sec. IV a. Chr. Dintre tumulii de la Dubăsari se remarcă cei din epoca scitică, care au devenit cunoscuți pe scară largă datorită pieselor din aur, deopotrivă cu care au fost găsite amfore grecești, vase cu firnis negru, o sculptură din piatră și un cazan din bronz. Pe fondul general se evidențiază movilele funerare scitice nr. 5, 18 și 21. În tumulul nr. 5, de la începutul secolului al IV-lea a. Chr., pe lângă torquesul de aur de 800 de grame, realizat de un giuvaier grec, în pofda jafului din antichitate, au mai fost descoperite: o piesă de harnașament din argint, de origine tracică (prometopedion), un kantharos cu firnis negru, fragmente de la un krater dintr-un atelier atenian al cercului lui Meidias sau Oionomaos. În plus, conform planigrafiei, în jurul tumulului nr. 5 sunt concentrate șapte movile fără înmormântări (movilele 12-16, 51, 52), dar cu arsuri. Ridicarea acestor tumuli a avut, mai degrabă, un caracter comemorativ decât funerar, și poate fi pusă în legătură cu tumulul nr. 5, care ocupă o poziție dominantă în relieful teritoriului.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.0807.43 „Patrimoniul muzeal și memoria istorică: cercetare, interpretare, prezentare”.

Roci prezente în stratul cultural aferent epocii fierului în siturile arheologice din microzona Saharna*

CZU: 903:631.4"638":902.2(478-22)

Vitalie Sochircă

 0000-0003-3924-2253

Tatiana Nagacevski

 0000-0002-2897-4785

Urmare a investigațiilor geopedologice, realizate în perioada 2018-2021 la siturile arheologice Saharna „Țiglău”, Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii” și Saharna „Rude”, în stratul cultural aferent epocii fierului, a fost constatată prezența unui spectru de roci. Acestea au fost divizate în funcție de două criterii: localizarea în situl arheologic și originea geografică. Conform primului criteriu, delimităm: a) depozite de roci care servesc în calitate de rocă maternă (material parental) a solului din secțiunile arheologice, localizate sub stratul cultural și botezate de arheologi „strat steril”, care sunt reprezentate de diferite tipuri de argile, loessuri și calcare, fiind atestate la adâncimea de cca 100-150 cm și mai jos, mai frecvent în gropile din secțiuni; b) fragmente de alte roci, necantonate în depozite, găsite în stratul de sol, inclusiv în stratul cultural: calcar, gresie, jasp ș.a. În funcție de originea geografică, se delimitează două categorii de roci: 1) de origine autohtonă, a căror geneză a avut loc *in situ* (argile, nisipuri, loessuri, calcare, psefite); 2) de origine alohtonă, *ex situ* (gresie, silex sau cremene, jasp ș.a.), care au ajuns în stratul cercetat ca rezultat al unor procese naturale (eroziune, dezagregare, denudație etc.) sau cu implicarea omului. În perimetrul microzonei Saharna, depozitele de roci formează frecvent aflorimente (apar la suprafață), în special în defileul râului Saharna, în văile altor torente și în ravene, fiind mai accesibile omului. Toate rocile enumerate au o anumită utilitate pentru om și puteau fi folosite în diverse scopuri de comunitățile umane din diferite perioade – atât în stare brută, cât și după prelucrare.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Cuptoare/instalații pentru reducerea minereului de fier descoperite în siturile din sec. IV-III a. Chr. în silvostepa pruto-nistreană*

CZU: 904:669.041:902.2(478-22)

Sergiu Serbinov 0000-0001-6163-1111

Cercetările arheologice din ultimii ani au scos în evidență numeroase artefacte, confecționate din diverse metale, îndeosebi din fier. Cantitatea și diversitatea lor ne conduce spre gândul că populația sedentară care a populat silvostepa pruto-nistreană în sec. IV-III a. Chr., posibil, cunoștea procesul de dobândire și prelucrare a fierului.

Se știe că fierul este un metal cu punct de topire ridicat (1538 °C), ce se putea obține din diferite minereuri prin reducere directă. Pentru a obține această temperatură, era nevoie de instalații speciale, adică de cuptoare de redus minereul și de ustensilele necesare pentru tirajarea mecanică a aerului în ele. Astfel, se obținea o lupă de metal spongioasă, ce urma a fi prelucrată în continuare în atelierele metalurgice.

La momentul de față, vestigiile certe ce ne vorbesc despre obținerea minereului de fier, sunt zgura de fier și lupele de fier, descoperite în mai multe situri arheologice, precum: Trebujeni „Potârca”, Hansca „Limbari”, Saharna Mare, Mateuți „La Șanțuri”, Saharna „La Revichin”, Hîrtopul Mare „La Șanț” etc.

Prin prisma noilor abordări ale vestigiilor arheologice, au putut fi identificate câteva posibile cuptoare de redus minereul de fier în cadrul așezărilor traco-getice din spațiul pruto-nistrean, ele prezentându-se sub forma de pietre, lipitură de lut, cărbuni, cenușă și fragmente de zgură de fier, ce sunt descoperite într-un spațiu restrâns. Acestea, fiind analizate ca un tot întreg, pot oferi informații cu privire la structura instalațiilor pentru reducerea minereului de fier.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Înmormântări din a doua epocă a fierului la Cetățeni (jud. Argeș)

CZU: 903.5"638":902.2(498)

Dragoș Măndescu

 0000-0002-1175-2692

Mihai Constantinescu

 0000-0002-7875-9119

Cu mai bine de șase decenii în urmă, Dinu V. Rosetti (1899-1982) cerceta în situl geto-dacic de la Cetățeni două complexe funereare / de cult, asupra cărora literatura arheologică și specialiștii celei de-a doua epoci a fierului nu au ajuns încă la un consens: „mormântul regal dintre stânci” (denumit uneori și „sanctuarul dintre stânci”) și „mormântul nr. 1 de sub Colțul Doamnei”. Primul obiectiv a fost descoperit chiar în așezare, în zona înaltă a acesteia, între stâncile de pe malul stâng al râului Dâmbovița, iar cel de-al doilea – în afara așezării, în aval, pe o terasă de pe malul drept al apei, la poalele unei stânci impozante, denumite Colțul Doamnei. Aceste obiective arheologice nu au fost niciodată publicate detaliat de descoperitorul lor, ci numai foarte succint, lacunar, într-o lucrare de popularizare (Rosetti 1969), ceea ce a făcut să fie privite cu rezerve. Dacă pentru înțelegerea mormântului 1 de sub Colțul Doamnei beneficiem astăzi de o serie de informații extrem de utile, ce au fost regăsite și publicate de Mircea Babeș (1999), „mormântul regal / sanctuarul dintre stânci” continuă să rămână o mare necunoscută a sitului și, totodată, a culturii geto-dace clasice. Pe baza resturilor osteologice, din fericire, păstrate la Institutul de Antropologie „Francisc Rainer” din București, de curând regăsite, și a unor elemente de inventar arheologic (ceramică, podoabe, echipament militar), păstrate în colecțiile mai multor muzee din România (București, Pitești, Câmpulung), comunicarea noastră reia discuția asupra acestor complexe dintr-o nouă perspectivă, interdisciplinară, incluzând studiul antropologic și datările radiocarbon.

Pirogov – o necropolă de tip Zarubincy din regiunea Niprului Mijlociu

CZU: 903.5(282.247.32)

Vasile Iarmulschi

 0000-0002-9013-1973

Așa cum o demonstrează descoperirile arheologice realizate până în prezent, începând cu a doua jumătate a sec. III a. Chr., în regiunea Niprului Mijlociu și Superior s-au produs un și de transformări de ordin cultural, economic și, foarte probabil, „etnic”. Ca urmare a acestor procese, în regiunile respective, aproximativ la sfârșitul sec. III a. Chr. s-a constituit cultura Zarubincy.

Unul din cele mai importante situri atribuit acestei culturi din regiunea Niprului Mijlociu, îl reprezintă necropola de la Pirogov. Cimitirul, amplasat la sud-vest de Kiev, în suburbia Pirogov, a fost investigat în perioada anilor 1966-1968, 1970-1972, 1988-1992 de către A.I. Kubișev, E.V. Maksimov și L.E. Skiba. În urma a 11 campanii arheologice a fost dezvelită o suprafață de cca 9.400 de m.p., în care au fost descoperite 260 de morminte (217 morminte de incinerare cu oasele depuse direct în groapă; 43 de morminte de incinerare în urnă), atribuite culturii Zarubincy.

Este important de precizat că din cuprinsul structurilor funerare au fost recuperate diverse tipuri de recipiente ceramice, obiecte din metal, lut ars sau os, a căror analiză permite elucidarea diferitelor aspecte ale culturii materiale și spirituale a comunității umane înmormântate în această necropolă. În cadrul prezentării noastre vom strădui succint asupra topografiei și planigrafiei necropolei, precum și a ritului și ritualurilor funerare, materialului arheologic, cronologiei etc.

Piese dacice inedite din dava de la Barboși

CZU: 904.623.15(282.243.75)

Valeriu Sirbu

 0000-0002-6784-641X

Siturile de pe promontoriul *Tirighina* și din jurul său au, fără îndoială, o importanță deosebită pentru cunoașterea evoluției istorice, din sec. II a. Chr. - IV p. Chr., din zona Dunării de Jos. Acest promontoriu întrunește o serie de condiții esențiale pentru locuire: este un loc dominant și ușor de apărat, se află lângă Dunăre și în apropierea văii Siretului, deci la intersecția unor importante căi de comunicație cu rol major încă din Antichitate.

Cu acest prilej, mă voi referi numai la o serie de piese dacice inedite, care au intrat, prin achiziție sau donație, în anii 2003-2004, în patrimoniul Muzeului Brăilei „Carol I”. Pentru valorificarea lor științifică, avem o serie de informații utile privind condițiile de descoperire (notițe, schițe de planuri și profile, plus informații verbale de la descoperitor).

Valorificarea științifică a acestor piese inedite este benefică, întrucât din perioada dacică a acestui sit s-au publicat foarte puține planuri, profile, complexe și piese, astfel că orice lot nou de artefacte și informații de aici este binevenit.

Desigur, aceste piese vor fi prezentate și analizate în contextul ansamblului informațiilor cunoscute despre dava de la Barboși.

Înmormântările din perioada La Tène clasică de la Buridava, Ocnița, jud. Vâlcea

CZU: 903.5"638":902.2(498)

Mihai Constantinescu 0000-0002-7875-9119

Costin Șendroiș 0000-0002-2773-4886

Cercetările arheologice din situl de la Ocnița-Buridava au fost demarate în 1961 sub coordonarea lui Dumitru Berciu, iar în urma săpăturilor sistematice întreprinse, pe terasele din apropierea cetății au fost identificate 382 de contexte arheologice, care conțineau inclusiv fragmente osteologice, considerate inițial morminte. Contexte asemănătoare au fost descoperite și în urma săpăturilor recente din apropierea cetății. Este vorba despre nișe săpate în rocă și depuneri în gropi, având drept inventar fragmente ceramice tipice perioadei La Tène și oase de animale. Depunerile erau caracterizate de fragmente osteologice puse în interiorul unei urne sau direct în groapă. Din punct de vedere cronologic, necropola acoperă perioada cuprinsă între secolele II a. Chr. - I p. Chr.

Studiul de față prezintă analiza antropologică a unei părți din materialele osteologice identificate la Ocnița atât din săpăturile întreprinse de Dumitru Berciu, cât și din descoperirile noi. Cantitatea de oase, prezentă în fiecare dintre morminte, este una foarte mică, iar oasele analizate prezintă un grad ridicat de fragmentare. Temperatura lor de ardere este ridicată și majoritatea provin de la diafizele oaselor lungi. Cu excepția unor oseminte nearse ce aparțin unui individ sub-adult uman, toate celelalte materiale osteologice analizate sunt de proveniență animală. Identificarea acestei situații la Ocnița permite integrarea ei în modelele de depunere specifice perioadei La Tène, iar caracterul aparent funerar al gropilor poate fi un indiciu în legătura cu o formă de manifestare a practicilor funerare deviate în epocă.

Cu privire la fibulele de schemă La Tène târziu din spațiul pruto-nistrean

CZU: 903.25"6387":902.2(498)

Michael Meyer

Octavian Munteanu

 0000-0001-9340-8002

Vasile Iarmulschi

 0000-0002-9013-1973

Torben Schatte

 0000-0002-8418-2360

Din categoria pieselor de port, descoperite în siturile de epocă La Tène din regiunea pruto-nistreană, un loc deosebit îl ocupă fibulele. După cum s-a mai remarcat în literatura de specialitate, asemenea piese, utilizate pentru prinderea veșmintelor, sunt o categorie a vestigiilor arheologice cu o semnificație cronologică extrem de importantă. Totodată, ele oferă informații interesante asupra unor obiceiuri de port, practicate în antichitate. Până în prezent, în spațiul pruto-nistrean, asemenea piese au fost identificate în siturile culturii Poienești-Lucașeuca și în morminte atribuite așa-numiților „sarmați”.

Exemplarele respective sunt foarte apropiate variantelor Kostrzewski K, M, N și O. Din punct de vedere cronologic, ele corespund fazelor LT D1a, LT D2a și LT D2b după S. Rieckhoff, ceea ce, în cronologia absolută, s-ar încadra în perioada cuprinsă între a doua jumătate a sec. II și sfârșitul sec. I a. Chr.

Analogii perfecte pentru astfel de exemplare cunoaștem în mediul culturilor sincrone – atât din Europa Central-Nordică, cât și din Europa de Sud-Est. În cadrul prezentării noastre, vom pune în discuție diferite aspecte referitoare la fibulele de schemă La Tène târziu, identificate în spațiul pruto-nistrean.

Podoabe și piese de port dacice din argint descoperite pe valea Buzăului

CZU: 903.23/.24:902.2(498)

Sebastian Matei

 0000-0003-2417-8906

Comunicarea urmărește prezentarea unor artefacte dacice din argint cum ar fi: brățări, cercei, fibule, inele, pandantive, descoperite în puncte situate pe cursul mijlociu al Buzăului. Componentă esențială a culturii geto-dacice clasice, podoabele și piesele de port din argint reprezintă o categorie de descoperiri impresionantă pentru ultimele două secole înainte de cucerirea romană. Cea mai mare parte a lor au fost descoperite în peste 60 de tezaure răspândite pe tot teritoriul României și îngropate cu precădere în sec. I a. Chr. În număr mult mai mic sunt descoperirile din așezări, care deși mai puțin spectaculoase, reprezintă aproape întreaga gamă de piese de port și podoabe care au circulat și au fost îngropate sub formă de tezaure în Dacia Preromană.

Piesele reprezintă descoperiri mai vechi sau recente, fie prin cercetări sistematice sau sondaje (Cârlomănești, Târcov sau Valea Lupului), fie cu ocazia unor descoperiri întâmplătoare (Cândești). Marea majoritate a pieselor sunt inedite sau au fost menționate ocazional în literatura de specialitate. Importat de semnalat este descoperirea recentă a primului tezaur de monede și podoabe din argint de pe Valea Buzăului. Tezaurul este compus din 19 denari romani republicani și trei piese de podoabă din argint, respectiv o brățară, o fibulă și un fragment dintr-un inel spiralic. Cele trei piese de podoabă își găsesc bune analogii în tezaurele de la Meadiaș sau Săliște, precum și în așezarea de la Șimleul Silvaniei sau inventarul unui mormânt tumular de la Poiana. Raportarea la ultima monedă din tezaur emisă în anul 41 a. Chr. care asigură un *terminus post quem*, precum și analogiile cu piese similare, asigură tezaurului o datare în ultimul sfert al sec. I a. Chr.

Patrimoniul arheologic provenind de la Ardeu. Descoperiri vechi și abordări noi

CZU: 903.2:902.2(498)

Iosif Vasile Ferencz 0000-0001-9510-0052

Dorel Micle 0000-0003-4852-8819

Florin Marius Cazan 0000-0001-6752-3752

Cetatea dacică de la Ardeu, situată în comuna Balșa, în județul Hunedoara, România, a beneficiat în ultimele două decenii de cercetări sistematice, iar rezultatele au văzut lumina tiparului și au fost prezentate frecvent în cadrul unor manifestări științifice. Cu toate acestea, descoperiri mai vechi, între care cele mai multe cu caracter întâmplător, au fost mai puțin puse în valoare.

Având în vedere tema de anul acesta a Colloquimului de vară de la Saharna, ne propunem să facem cunoscute câteva dintre obiectele descoperite cu prilejul debutului lucrărilor pentru amenajarea unei cariere de piatră.

Găsite de localnici sau de către muncitorii angajați la carieră, artefactele pe care dorim să le facem cunoscute, au intrat în patrimoniul muzeului din Deva. În legătură cu originea lor exactă, avem la dispoziție, cu mici excepții, doar detaliile înscrise în registrele de inventar. Dar chiar fără să cunoaștem detalii despre contextele în care s-au aflat, ele ne ajută să reconstituim o parte din „povestea” locului. Cele mai numeroase dintre piesele respective aparțin perioadei în care a înflorit Regatul Dac, cu toate că nu lipsesc nici obiecte specifice altor epoci istorice.

Însă prezența tuturor pe dealul Cetățuie de la Ardeu deschide seria unor întrebări, la care încercăm să răspundem prin prisma unor abordări noi.

De la schițele lui C. Daicoviciu la LiDAR. Noi puncte de vedere cu privire la cetatea dacică de la Costești-Blidaru

CZU: 904.623.15:902.2(498)

Aurora Pețan 0000-0001-7373-8418

Cercetările arheologice desfășurate cu șapte decenii în urmă la cetatea dacică de la Costești-Blidaru (jud. Hunedoara) au evidențiat o complexă organizare a spațiului din jurul fortificației prin amenajarea de terase și drumuri, precum și o densă populare a acestuia cu structuri civile și militare. La acea vreme, atenția s-a concentrat asupra cetății cu cele două incinte ale sale, construite cu ziduri din piatră și, într-o anumită măsură, asupra rețelei de turnuri-locuință din preajma sa, al căror număr total și amplasare exactă încă nu sunt pe deplin lămurite. Un impresionant grup de terase amenajate în trepte a fost semnalat și schițat de Constantin Daicoviciu în 1951, însă acestea nu au fost cercetate, iar planul lor a rămas necunoscut. Suprafața întinsă, terenul dificil și dens împădurit, precum și circumstanțele epocii au împiedicat continuarea și extinderea cercetărilor, precum și integrarea tuturor elementelor într-un plan de ansamblu.

Prezentarea de față are ca scop completarea datelor vechi cu informații noi, furnizate de tehnologia de ultimă oră, și reinterpretarea acestora. Modelul Digital al Terenului, realizat în baza datelor LiDAR, limpezește topografia cetății și relația dintre elementele sale. Numărul turnurilor, poziția lor, grupurile de terase, rețelele de drumuri, precum și noi elemente de fortificare sunt puse în evidență și clarificate. Sunt confirmate astfel vechile observații și se aduce o lumină nouă asupra dimensiunilor și complexității ansamblului care are în centrul său fortificația de pe Blidaru.

Problema apartenenței etnice a purtătorilor „grupului cultural Etulia” în istoriografie*

CZU: 904:930.85

Vlad Vornic

 0000-0003-2796-7716

Sergiu Matveev

 0000-0001-8515-2852

În privința originii etnice a creatorilor și purtătorilor așa-numitului „grup cultural Etulia”, răspândit preponderent în sudul spațiului pruto-nistean în sec. II-III p. Chr., s-au emis diverse păreri. În opinia unor cercetători, printre care se numără în primul rând T. Ščerbakova și A. Gudkova, obiectivele arheologice „de tip Etulia” ar fi aparținut unor comunități de populație slavă, în speță venedi, care ar fi migrat în zona de sud a spațiului pruto-nistean la sfârșitul secolului II - începutul secolului III p. Chr. dintr-o regiune încă neprecizată, situată undeva în răsăritul Europei. Păreri total diferite cu privire la această problemă au exprimat M. Fokeev și A. Kokowski. Potrivit lui M. Fokeev, cea mai mare parte a vestigiilor arheologice atribuite „grupului Etulia” (sau „de tip Cholmskoe II” cum le numește autorul) ar fi rămas de la o populație sarmată, în curs de sedentarizare, a cărei principală ocupație era creșterea vitelor. O altă părere are în această chestiune A. Kokowski, care include complexele de la Etulia și Cholmskoe în cercurile culturale atribuite triburilor gotice (Kulturen des „Gotenkreises”). În ce ne privește, în faza actuală de cercetare și de cunoaștere nu ne putem pronunța tranșant asupra problemei apartenenței etnice a antichităților „de tip Etulia”. Înclinăm să credem însă că așa-numitul „grup Etulia” din interfluviul Prut-Nistru reprezintă un facies mai deosebit al culturii dacilor liberi. În același timp, nu excludem nici posibilitatea ca acest aspect cultural să fi aparținut unei populații amestecate din punct de vedere etnic, incluzând diferite grupe de daci, sarmați și, eventual, comunități numite de unii specialiști „sciți târzii”.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices SRL
Chişinău, str. Feredeului 4/6, MD-2005
Tel./fax: +37322 50 08 94
Tel.: +37322 50 08 95, +37322 27 66 44
E-mail: bons@bons.md

9 789975 1879989 >